

Analyse: Aftagende forskningskapacitet på jordbrugs- og veterinærområdet påvirker fødevareklyngens grønne omstilling

I denne analyse belyses konsekvenserne af den eksisterende tilgang til finansiering af universiteternes forskning målrettet fødevareklyngen.

Hovedpointer:

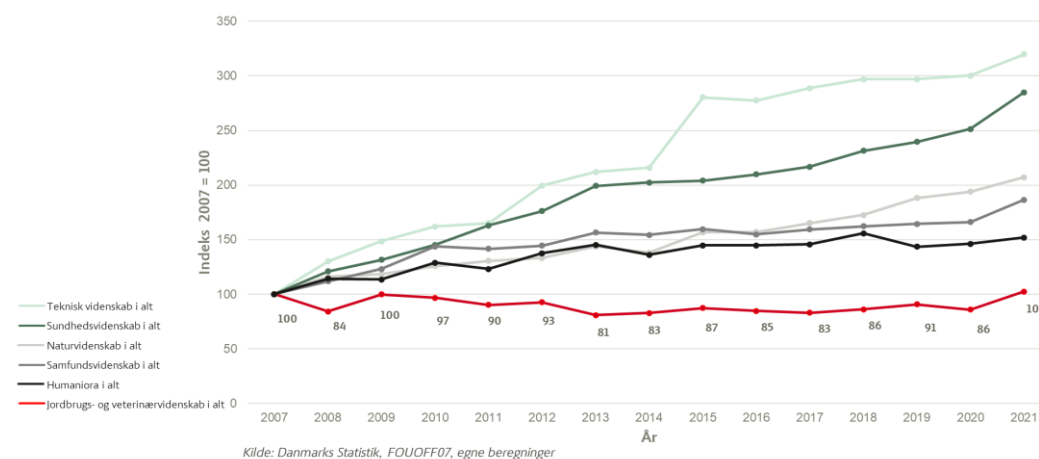
- De offentlige investeringer i forskning og udvikling i det jordbrugs- og veterinærvidenskabelige område er stagneret.
- Tilgangen af Ph.d.-studerende er faldet med 75 pct. siden 2007.
- Det jordbrugs- og veterinærvidenskabelige er det hovedområde med færrest videnskabeligt personale og den laveste stigning i antal siden 2007.

Analysen viser derved, at der allerede nu kan ses tegn på - og i de kommende år i tiltagende og akut grad vil opstå – et problem med at opretholde og udvikle forskningsmiljøer med den kontinuitet og kvalitet, som er helt afgørende for fødevareklyngens grønne omstilling.

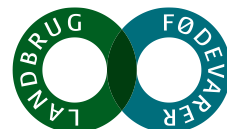
Færre midler til forskning i al almindelighed

I figur 1 ses det, at udviklingen i FoU-omkostninger¹ på jordbrugs- og veterinærområdet har været stagnerende til faldende siden 2007. I absolutte tal var niveauet for FoU-omkostninger i 2007 på 1.355 mio. kr., og de seneste tal viser, at niveauet i 2021 var på 1.390 mio. kr. (bilag 1).

Figur 1: Indeks for udvikling i FoU-omkostninger i den offentlige sektor efter videnskabelige hovedområder



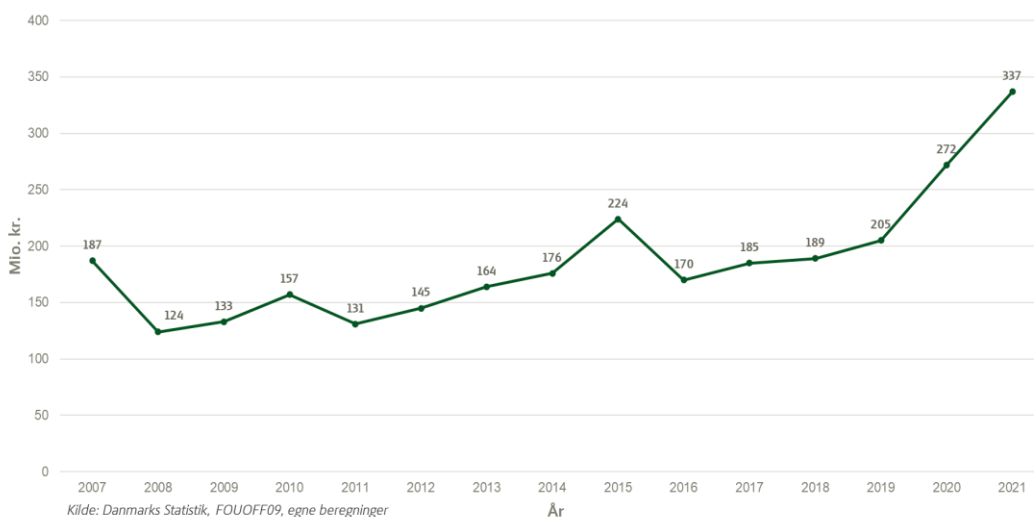
¹ FoU-omkostninger: Driftsomkostninger + øvrige omkostninger. Omkostningerne til FoU dækker ikke kun de direkte omkostninger til fx løn til forskere, men også andel af indirekte omkostninger, til fx it-support, el og varme og lønomkostninger til servicefunktioner for FoU-medarbejdere (såsom bygningsadministration eller andre støttefunktioner). Bemærk FoU-omkostningerne er opgjort i løbende tal.



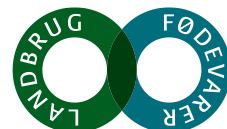
Den stagnerende til faldende udvikling i FoU-omkostninger skal sammenholdes med de årlige 2 pct. besparelser på den forskningsbaserede myndighedsbetjening, som ligger til grund for myndighedsrådgivningen på landbrugs-, klima- og miljøområdet. Staten anvender årligt mere end 700 millioner kroner på forskningsbaseret myndighedsbetjening på universiteterne. De går til tre hovedformål – strategisk forskning, forskningsbaseret rådgivning samt forskningsbaseret beredskab og overvågning. Siden 2008 er bevillingerne til den forskningsbaserede myndighedsbetjening dog blevet reduceret med mere end 20 procent, fordi de – modsat andre forskningsbevillinger – er omfattet af omprioriteringsbidraget på 2 pct. Hvis der ikke gøres noget fra politisk hold, vil bevillingerne over de kommende år fortsætte med at falde.

Ifølge universiteterne har de forsøgt sig at kompensere for de årlige 2 pct.-besparelser ved at skaffe mere ekstern finansiering via EU-midler og danske fonde. Det fremgår i figur 2, hvordan der generelt har været en stigning over årene i de eksternt finansierte FoU-omkostninger fra fonde og EU-midler på jordbrugs- og veterinærområdet.

Figur 2: Eksternt finansierte FoU-omkostninger på jordbrugs- og veterinærområdet (finansieringskilde: fonde + EU-midler)



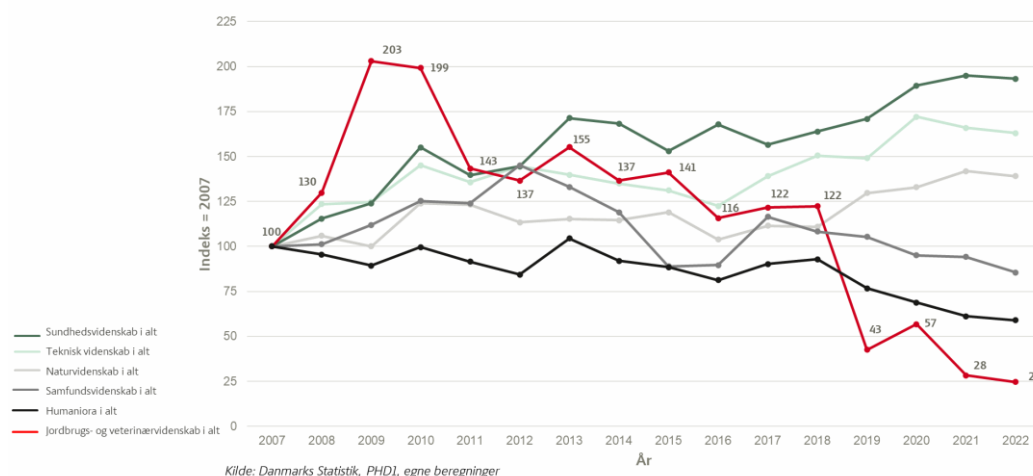
Eksternt finansierte FoU-omkostninger sikrer dog ikke fastansættelse af forskere, men kun for perioden hvorpå projektet løber. Dette kan være til med til at mindske attraktiviteten for at blive forsker inde for området, da man ikke er sikret nogen fastansættelse. Herudover dækker ekstern finansiering heller ikke alle omkostninger ved de projekter, som de bliver skaffet til. Universiteterne skal ofte selv medfinansiere en del af forskningen. Muligheden for ekstern finansiering svinder derfor også ind, når myndighedsbetjeningens grundbeløb bliver beskåret.



Færre rekrutteringer og et manglende generationsskifte

Et generationsskifte blandt forskere på det jordbrugs- og veterinærvidenskabelige område lader vente på sig. Dette skyldes ifølge universiteterne blandt andet de årlige 2%-besparelser på myndighedsbetjeningen. Manglende forskere er derfor også med til at presse forskningskapaciteten på området. I figur 3 ses det, at der har været et stort fald i tilgangen af ph.d.-studerende siden 2007. Seneste tal fra 2022 viser, at der kun var en tilgang på 25 ph.d.-studerende.

Figur 3: Indeks for udviklingen i tilgang af ph.d.-studerende efter videnskabelige hovedområder 2007-2022

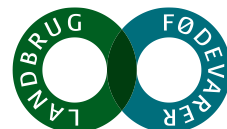


Denne udvikling skal sammenholdes med, at jordbrugs- og veterinærområdet allerede er det videnskabelige hovedområde med færrest videnskabeligt personale. I tabel 1 fremgår det, at mængden af videnskabeligt personale på jordbrugs- og veterinærområdet blot er vokset med omkring 100 personer fra 2007 til 2021. Det er færrest af alle videnskabelige hovedområder. Der har samtidig været store udsving i mængden af videnskabeligt personale fra år til år (bilag 2).

Tabel 1: Opgørelse af videnskabeligt personale efter videnskabelige hovedområder for udvalgte år (procentvisstigning fra 2007 til 2021)

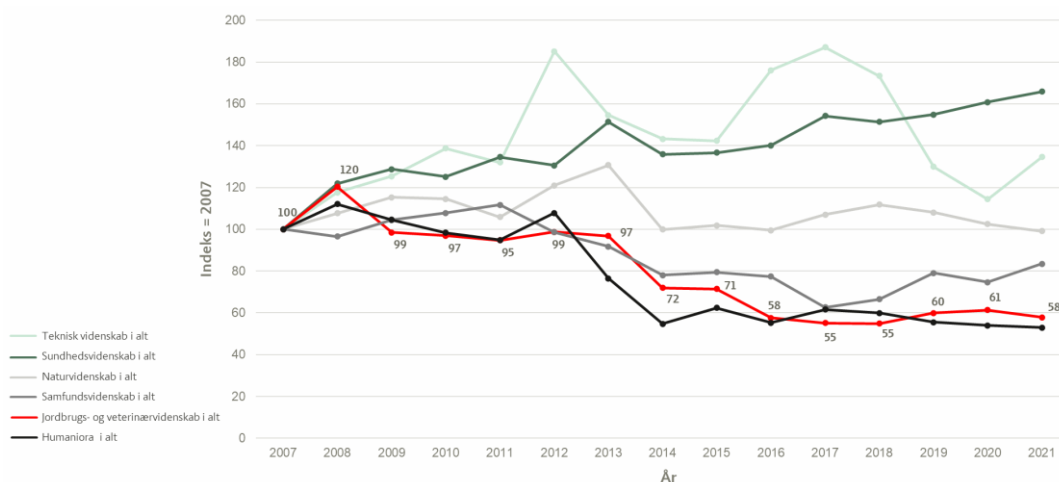
Videnskabeligt hovedområde	2007	2012	2017	2021	2007-2021
Jordbrugs- og veterinærvidenskab	1251	1359	1236	1344	7,43%
Naturvidenskab	3691	4524	5184	5890	59,58%
Teknisk videnskab	2043	3901	3738	3961	93,88%
Sundhedsvidenskab	5963	9917	10720	11666	95,64%
Samfundsvidenskab	3377	5521	4782	6329	87,41%
Humaniora	2091	3020	3034	2921	39,69%

Kilde: Danmarks Statistik, FOUOFF01, egne beregninger



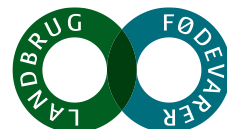
Det er ikke kun på videnskabeligt personale, at jordbrugs- og veterinærområdet er udfordret. Området har også oplevet et markant fald i TAP'ere (teknisk og administrativt personale), hvilket fremgår af figur 5. Ifølge institutterne inden for området kan udviklingen ikke kun tilskrives effektiviseringer inde for administrationen. Forskerne har også overtaget flere tekniske og administrative opgaver.

Figur 5: Indeks for udviklingen i teknisk/administrativt personale efter videnskabelige hovedområder 2007-2022



Opsummerende

Årlige 2% besparelser på den forskningsbaserede myndighedsbetjening, og stagnerende til faldende FoU-omkostninger over en årrække er med til at presse forskningskapaciteten på jordbrugs- og veterinærområdet. Forskerne har forsøgt at kompensere for besparelserne ved at skaffe mere ekstern finansiering via EU-midler og danske fonde. Eksterne midler kræver dog ofte en medfinansiering af universiteterne, hvorfor muligheden for ekstern finansiering også svinder ind, når grundbeløbet for myndighedsbetjeningen løbende bliver beskåret. Forskningskapaciteten på området er ligeledes presset af et manglende generationsskifte, hvor tilgangen af ph.d.-studerende over en lang årrække har været faldende. Området er allerede det videnskabelige hovedområde mindst videnskabeligt personale.



Bilag

Udviklingen i FoU omkostninger i den offentlige sektor efter videnskabelige hovedområder opgjort i mio. kr.

Videnskabeligt hovedområde	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Jordbrugs- og veterinærvidenskab	1.355	1.143	1.352	1.312	1.224	1.254	1.095	1.121	1.183	1.147	1.126	1.168	1.230	1.163	1.390
Teknisk videnskab	1.479	1.923	2.196	2.397	2.442	2.951	3.136	3.193	4.148	4.105	4.272	4.392	4.392	4.441	4.728
Sundhedsvidenskab	3.934	4.764	5.178	5.714	6.414	6.930	7.834	7.965	8.031	8.252	8.527	9.106	9.429	9.888	11.205
Naturvidenskab	2.775	3.216	3.282	3.489	3.626	3.700	3.993	3.830	4.348	4.358	4.581	4.787	5.221	5.381	5.747
Samfundsvidenskab	2.138	2.394	2.632	3.073	3.026	3.092	3.347	3.300	3.411	3.309	3.406	3.469	3.513	3.552	3.989
Humaniora	1.107	1.266	1.256	1.428	1.364	1.523	1.607	1.507	1.601	1.601	1.613	1.725	1.590	1.619	1.682

Kilde: Danmarks Statistik, FOUOFF07

Opgørelse af videnskabeligt personale efter videnskabelige hovedområder 2007-2021 (opgjort ved procentvisstigning fra år til år)

Videnskabeligt hovedområde	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Jordbrugs- og veterinærvidenskab	-4%	13%	9%	6%	-14%	-3%	51%	7%	-42%	0%	-6%	7%	3%	5%
Naturvidenskab	6%	9%	5%	7%	-6%	3%	5%	4%	-5%	8%	8%	6%	0%	-1%
Teknisk videnskab	34%	16%	3%	-1%	21%	-1%	-3%	2%	-14%	14%	15%	-10%	5%	-3%
Sundhedsvidenskab	20%	17%	1%	12%	5%	9%	-2%	-1%	4%	-1%	2%	-1%	6%	2%
Samfundsvidenskab	5%	37%	10%	14%	-9%	8%	4%	3%	-10%	-17%	13%	8%	2%	6%
Humaniora	10%	37%	2%	-6%	0%	-4%	-4%	10%	-1%	0%	1%	-6%	3%	-1%

Kilde: Danmarks Statistik, FOUOFF01, egne beregninger